L-GĦEJUN TAR-RABA' EVANĠELJU (1)

Fr Martin Micallef OFMCap

L-istudji tal-Evanġelju skont San Ġwann fl-aħħar seklu tbiegħdu ħafna mill-idea li dan l-Evanġelista kien qed jiġbor il-materjal tiegħu minn dak li sab fl-Evanġelji Sinottiċi li nkitbu qabel. F'dan l-artiklu, se neżaminaw fil-qosor ħafna l-istorja tad-diskussjoni dwar l-għejun [*sources*] li jidher li hemm wara l-Evanġelju skont San Ġwann u r-relazzjoni ta' dan l-Evanġelju mal-Evanġelji Sinottiċi.

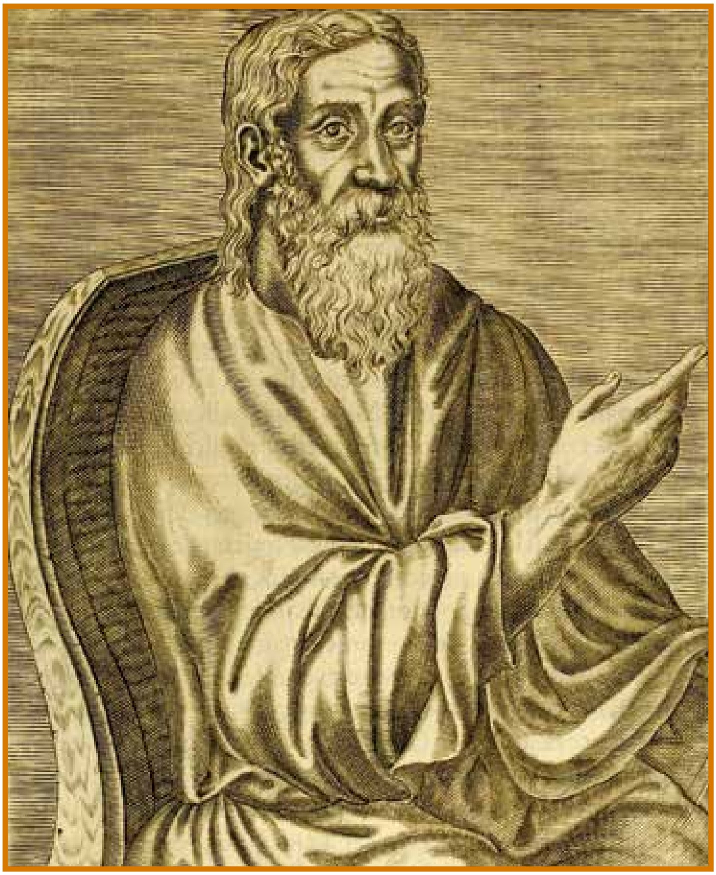

tar-Raba' Evanġelju kien jaf it-tliet Evanġelji l-oħra, u użahom sabiex jikteb l-Evanġelju tiegħu.

Din il-presuppożizzjoni kkaratterizzat ukoll l-istudju kritiku li nsibu fis-Seklu Dsatax – li jsib l-oriġini tiegħu fil-pubblikazzjoni ta' D.F. Strauss, *The Life of Jesus* ippubblikat fl-1835-36 – li baqa' sejjer fl-ewwel parti tas-Seklu Għoxrin.

Din l-assunzjoni li l-Evanġelju San Ġwann kien jaf u uża l-Evanġelji Sinottiċi iżda nbidlet fl-1938 bil-pubblikazzjoni ta' Percival Gardner-Smith, li ppreżenta argumenti favur l-indipendenza tar-Raba' Evanġelju mill-Evanġelji Sinottiċi.[3] L-influwenza li din il-pubblikazzjoni ħalliet fuq studjużi oħra li ġew wara kienet kbira, b'mod illi fis-Seklu Għoxrin, ħafna mill-istudji ppubblikati fuq dan l-Evanġelju ħadu rotta ġdida: minn teorija ta' dipendenza kompleta fuq l-Evanġelji Sinottiċi, dawn l-istudji ppreżentaw argumenti kuntrarji, jiġifieri li r-Raba' Evanġelju huwa kompletament indipendenti mill-Evanġelji l-oħra.[4]

Evanġelju Spiritwali

Id-deskrizzjoni ta' San Klement minn Lixandra, fil-bidu tat-Tielet Seklu W.K., li l-Evanġelju skont San Ġwann huwa verżjoni 'spiritwali' tat-tlieta l-oħra,[1] diġà tindika l-bżonn li beda jinħass sa minn kmieni fl-istorja tal-interpretazzjoni biblika, li dan l-Evanġelju xi ftit jew wisq huwa pjuttost differenti mill-Evanġelji l-oħra.

Oriġine, li kien qed jikteb fl-ewwel snin tas-Seklu Tlieta W.K., aċċetta l-fatt li hemm 'diskrepanzi' bejn l-Evanġelju skont San Ġwann u t-tliet Evanġelji l-oħra, speċjalment, fil-ġrajjiet tal-ewwel snin tal-ministeru ta' Ġesù. Iżda minħabba li mhuwiex faċli li ssib armonija bejn dawn id-diffikultajiet meta dawn jinqraw b'mod litterali u b'mod storiku, Oriġene kkonkluda li dawn id-diffikultajiet għandhom jiġu solvuti 'analoġikament,' jiġifieri, billi jiġu interpretati spiritwalment.[2]

Dawn l-ewwel attentati sabiex jindirizzaw il-problema li l-Evanġelju skont San Ġwann u l-Evanġelji Sinottiċi mhumiex l-istess fil-verżjonijiet li jagħtuna dwar it-tradizzjoni fuq Ġesù, jassumu xi ħaġa fundamentali: li l-awtur

L-Oriġini Tar-Raba' Evanġelju

Sabiex iżda nqisu kif seta' nkiteb l-Evanġelju skont San Ġwann, irridu b'xi mod nippruvaw nidentifikaw sa fejn hu possibbli, in-natura tal-għejun tar-Raba'

Evanġelista. Il-mistoqsija hawnhekk hija: kif beda jifforma dan l-Evanġelju? Dan il-metodu ta' investigazzjoni tat-test tal-Iskrittura huwa magħruf fl-istudji bibliċi bħala l-metodu Storiku Kritiku jew *diakroniku,* kelma li ġejja mill-Grieg u li tfisser 'matul iż-żmien.'[5] Dan ifisser li f'dan il-metodu aħna nkunu qed inħarsu lejn it-test tal-Iskrittura bħallikieku dan kien bħal 'tieqa' li minnha nistgħu nittawlu sabiex naraw x'hemm wara l-istess test bibliku. B'hekk ukoll, bil-mod il-mod, inkunu nistgħu naslu sa fejn hu possibbli għall-għejun li minnhom kien qed jieħu l-Evanġelista sabiex kiteb, u allura nkunu wkoll f'pożizzjoni li nidentifikaw l-istadji li fihom inkiteb l-Evanġelju.

Jekk, kif tissuġġerixxi t-Tradizzjoni Nisranija, dan l-Evanġelju huwa x-xogħol ta' bniedem wieħed biss – jiġifieri tal-appostlu San Ġwann – allura m'għandna l-ebda problema. Jekk inhu hekk, allura nistgħu ngħidu li l-appostlu San Ġwann kien xhud li ra b'għajnejh il-ġrajjiet li ħallielna miktubin, u li hu nnifsu kiteb l-Evanġelju. Iżda meta nibdew nistudjaw b'reqqa dan l-Evanġelju, nibdew ninnutaw li l-affarijiet mhumiex daqshekk sempliċi daqs kemm wieħed jaħseb.

Meta nibdew ninvestigaw il-materjal ta' dan l-Evanġelju mill-qrib, jibdew jitfaċċaw ċertu indikazzjonijiet li dan l-Evanġelju ma nkitibx f'daqqa. Fil-fatt, ħafna mill-istudjużi ta' dan l-Evanġelju llum, iżommu li dan l-Evanġelju nkiteb f'fażijiet differenti, minn persuni diffeenti, u li sabiex inkiteb intużaw għejun differenti.[6]

Meta allura niġu biex nistudjaw l-istorja tal-għejun li jidher li hemm wara dan l-Evanġelju, irridu nżommu f'moħħna li għalkemm nistgħu ngħidu li hemm unità fl-istil, fil-vokabularju użat, fl-istruttura u fil-ħsieb, madanakollu joħorġu wkoll fatturi li jġegħluna nagħmlu diversi mistoqsijiet.

L-ewwel ħaġa li rridu ninnutaw hija d-differenzi bejn xi partijiet mir-Raba' Evanġelju u l-kumplament tal-Evanġelju fl-istil tal-lingwa Griega użata. Hekk, per eżempju, l-Prologu ta' dan l-Evanġelju, jiġifieri Ġw 1:1-18 huwa miktub f'forma poetika aktar milli fil-forma narrativa bħalma hu miktub il-kumplament tal-Evanġelju kollu. Minbarra hekk, fil-Prologu nsibu wkoll użat kliem li ma jintużawx aktar fil-kumplament tal-Evanġelju, kliem bħal *logos* [kelma], *charis* [grazzja], u *pleroma* [milja].

It-tieni, id-diskorsi ta' Ġesù f'dan l-Evanġelju xi drabi jinkludu fihom materjal li jidher doppju. Per eżempju, il-kliem ta' Ġesù fi Ġw 5:19-25, fejn jitkellmu dwar ir-relazzjoni bejn il-Missier u l-Iben li jagħti l-ħajja, jidhru li huma repetizzjoni b'varjazzjoni żgħira ħafna ta' dak li naqraw fi Ġw 5:26-30. Id-differenzi ewlenin bejn dawn iż-żewġ testi huwa fil-perspettiva eskatoloġika tagħhom; tal-ewwel jitkellmu fuq il-ġudizzju tal-Iben li jsir fil-preżent (v.24), filwaqt li tat-tieni, jitkellmu fuq il-ġudizzju fil-futur (vv. 28-29). Hekk ukoll siltiet mid-diskors ta' Ġesù li nsibu fi Ġw 6 jidhru li huma l-istess jew jixbhu ħafna dak li nsibu fl-istess diskors, b'mod illi dak li naqraw fi Ġw 6:35-50 u 6:51-58 mhux biss jitratta l-istess tema, dik ta' Ġesù bħala l-ħobż tal-ħajja, iżda wkoll jgħidu l-istess ħaġa bi kliem li jixxiebah ħafna. Id-differenza ewlenija hija li vv 51-58 jitkellmu b'mod aktar dirett b'ton sagramentali.[7] Hekk ukoll il-materjal li nsibu fi Ġw 14 fil-bidu tad-diskors tal-aħħar ta' Ġesù, li prattikament huwa ripetizzjoni ta' dak li nsibu fi Ġw 16.[8]

It-tielet, xi drabi xi diskorsi li nsibu fir-Raba' Evanġelju, donnu ma jkunux jaqblu direttament mal-kuntest tal-ġrajja li fihom huma inseriti. Hekk, per eżempju, fi Ġw 3, fejn insibu l-konversazzjoni bejn Ġesù u Nikodemu, il-versi 31-36 isegwu immedjatament wara l-kliem ta' Ġwanni l-Battisti (ara vv.27-30). Madanakollu, mhuwiex ċar jekk hawnhekk huwiex Ġwanni jew

Ġesù li qed jitkellem, jew inkella dawn il-versi humiex biss kummentarju li qed jipprovdilna l-Evanġelista stess.

Dawn l-inċertezzi jindikaw li l-kuntest oriġinali ta' dan il-materjal seta' intilef. Hekk ukoll naqraw fi Ġw 12:44-50, fejn Ġesù jidher li kien qed jitkellem fil-pubbliku meta fil-fatt naqraw li hu kien qed jinħeba (v.36).

Ir-raba' punt huwa li l-Evanġelju skont San Ġwann huwa kkaratterizzat bi 'skossi' [bl-Ingliż: *aporias*] li nsibu spiss fis-sekwenza tan-narrativa. Tidher ħaġa stramba ħafna kif il-materjal li jippreżentalna San Ġwann fl-Evanġelju mhuwiex dejjem loġiku bħalma wieħed jistenna meta jaqra kitba bħal din. Biex nagħtu xi eżempji ħalli nifhmu aktar dak li qed ngħidu, minkejja li l-miraklu li Ġesù għamel fit-tieġ ta' Kana meta biddel l-ilma fi nbid tajjeb huwa msejjaħ bħala 'l-ewwel' sinjal (ara Ġw 2:11), u filwaqt li l-fejqan tal-iben tal-uffiċjal li naqraw f'4:54 huwa msejjaħ bħala 'it-tieni' sinjal li kien għamel Ġesù, madanakollu bejn dawn iż-żewġ sinjali/mirakli naqraw li sakemm dam Ġerusalemm, Ġesù wettaq bosta mirakli oħra li waslu sabiex ħafna emmnu fih (ara Ġw 2:23).

Hemm imbagħad 'skossi' oħra fis-sekwenza tal-ġeografija fi Ġw 4-7, hekk illi filwaqt li f'6:1 naqraw li Ġesù mar in-naħa l-oħra tal-baħar tal-Galilija, bħallikieku huwa kien diġà fit-Tramuntana tal-pajjiż, madanakollu kif jindikalna l-Kapitlu 5 tal-Evanġelju, Ġesù kien f'Ġerusalemm.

Hekk ukoll fi Ġw 7:3-5 l-aħwa ta' Ġesù jagħtuna indikazzjoni minn dak li jgħidu li Ġesù kien għadu ma wettaq l-ebda sinjal fil-Lhudija, filwaqt li fi 2:23 u 5:18 jikkontradixxu dan il-kliem. Mhux biss, imma immedjatament wara din l-okkażjoni, Ġesù jgħid li huwa ma kienx sejjer Ġerusalemm għall-festa (ara 7:8), madanakollu żewġ versi 'l quddiem naqraw li Ġesù fil-fatt mar Ġerusalemm (ara v.10).

Hekk ukoll il-mistoqsija ta' Pietru fi Gw 13:36: "Mulej, fejn inti sejjer?" (ara 14:5), tidher li tikkontradixxi dak li jgħid Ġesù ftit aktar tard: " Ħadd minnkom ma jistaqsini, fejn sejjer?" (16:5).

F'din il-lista ta' 'skossi' li nsibu f'dan l-Evanġelju tiddomina dak li nsibu fi Ġw 14:31, fejn Ġesù jgħid lid-dixxipli: "Qumu, ejjew nitilqu." Wieħed hawn jistenna li Ġesù kien se jtemm id-diskors twil tiegħu matul l-aħħar ċena u flimkien mad-dixxipli jħalli dan il-post fejn kienu qegħdin; minflok, Ġesù jkompli bid-diskors tiegħu li jkopru l-Kapitli 15 sa 17.[9]

Il-problema li jippreżentawlna dawn l-erba' karatteristiċi tal-Evanġelju skont Ġwann hija ċara: dawn jagħtu xhieda kontra l-unità ta' din in-narrativa. Minħabba f'hekk, il-maġġoranza tal-istudjużi ta' dan l-Evanġelju kkonkludew li fl-Evanġelju skont San Ġwann hemm xhieda ta' kitba miktuba b'reqqa kbira, imma fl-istess ħin li ġiet irranġata. Aktar minn hekk, is-sinjali ta' din l-attività editorjali, wasslu lil ħafna studjużi sabiex jikkonkludu

li dan l-Evanġelju huwa l-prodott ta' numru ta' għejun li hemm wara din il-kitba.[10]

Edizzjonijiet differenti tal-evanġelju

Dan kien wieħed mill-modi ewlenin ta' kif l-istudjużi ta' dan l-Evanġelju ppruvaw isolvu din il-problema li qed niddiskutu. Soluzzjoni possibbli li ġiet ikkunsidrata u li m'għandniex naħtuha wisq spazju hawnhekk, hija li xi ħadd u f'xi żmien, irranġa l-kontenut ta' dan l-Evanġelju li kien safa spustat b'mod inċidentali.

Jekk tipprova tirranġa xi wħud mill-Kapitli ta' dan l-Evanġelju, ikun possibbli li tasal għal dak li nistgħu nqisu bħala sekwenza ġeografika aktar loġika tal-ġrajjiet li nsibu rrakkuntati. Hekk, per eżempju, jekk il-Kapitlu 5 u 6 jinqalbu tiġi eliminata l-problema stramba ta' kif minn Ġerusalemm (Kapitlu 5) Ġesù sab ruħu fil-Galilija (Kapitlu 6). Dan wassal għalhekk sabiex xi studjużi kkonkludew li xi wħud minn dawn l-'iskossi' li nsibu f'dan l-Evanġelju huma r-riżultat ta' s-sekwenza/l-ordni oriġinali tan-narrattiva li setgħet tħawdet u ġiet spustata. Kif seta' seħħ dan ma hemmx spjegazzjoni ċara. Skema elaborata ta' kif wieħed jista' jerġa' jirranġa l-materjal tas-sekwenza tan-narrativa ta' dan l-Evanġelju hija ppreżentata lilna mill-famuż studjuż Ġermaniż, R. Bultamann fil-Kummentarju tiegħu fuq San Ġwann.[11]

Iżda din is-soluzzjoni ma tistax titqies bħala waħda konvinċenti jew relevanti. Dan minħabba li din is-soluzzjoni hija waħda suġġettiva fuq il-mod kif wieħed jagħmel dawn l-ispustamenti jew irranġar tal-materjal li nsibu f'dan l-Evanġelju, skont l-opinjoni differenti ta' dak li jkun. Agħar minn hekk, din it-teorija ma tatix soluzzjoni tal-fatturi kollha li juru li mhemmx unità fin-narrativa kif diġà rajna. Hekk, allura, din is-soluzzjoni tista' ssolvi, per eżempju, l-'iskossi' ġeografiċi li nsibu, imma xorta waħda ma tgħid xejn u allura ma ssolvi xejn, fuq id-differenzi tal-istil ta' dan l-Evangelju, jew fuq repetizzjoni ta' materjal fid-diskorsi ta' Ġesù, u dwar sentenzi ta' Ġesù li ma jidhrux marbuta mal-kuntest li fihom insibuhom.

B'dan il-mod inkunu issa qed noqorbu lejn l-aktar soluzzjoni importanti li

ġiet offruta sabiex inkunu nistgħu nippruvaw nispjegaw il-karattru tal-kitba tar-Raba' Evanġelju. Dan iżda narawh fil-ħarġa li jmiss.

Referenzi

1 Ikkwotat f'Eusebius, *HE* 6.14.7.

2 Origen, *Commentary on the Gospel of John 10:2-3* (ANCL, 382-383).

3 P. Gardner-Smith, *Saint John and The Synoptic Gospels,* Cambridge: Cambridge University Press, 1938.

4 Għal diskussjoni itwal fuq dan l-argument ara Stephen Smalley, *John: Evangelist & Interpreter,* Cumbria: Paternoster Press, 1998.

5 Dwar il-Metodu Kritiku u kif applikat għall-Iskrittura, b'mod partikulari għall-Evanġelju skont San Ġwann, ara David R. Law, *The Historical-Critical Method: A Guide for the Perplexed,* London: T & T Clark International, 2012.

6 Għal ġabra fil-qosor tal-argumenti ewlenin fuq dan ara l-istudju ta' D. Moody Smith, *Johannine Christianity,* Edinburgh: T & T Clark, 1984.

7 Ara l-istudji fuq il-Kapitlu 6 miġburin fi *Critical Readings of John 6,* ed. R. Alan Culpepper, New York: Brill, 1997. Ara wkoll Daniele Pevarello, *Il discorso eucaristico in Giovanni 6: unità e messaggio,* Bologna: Dehoniane, 2012.

8 Għal aktar tagħrif fuq dan ara l-istudju reċenti ta' Johannes Beutler, *Do Not Be Afraid: The First Farewell Discourse in John's Gospel (Jn 14),* Berlin: Peter Lang, 2011.

9 Għal studju tajjeb fuq l-*aporias* fl-Evanġelju skont San Gwann, ara R. T. Fortna, *The Fourth Gospel and Its Predecessors: From Narrative Source to Present Gospel,* Philadelphia: Fortress Press, 1988.

10 Huma bosta dawk l-istudji li jikkonċentraw fuq din il-konklużjoni. Ara per eżempju, B. Lindars, *Behind the Fourth Gospel,* London: SPCK, 1971. Ara wkoll, Urban C. von Wahlde, *The Earliest Version of John's Gospel: Recovering the Gospel of Signs,* Delaware: Michael Glazier 1989.

11 R. Bultmann, *The Gospel of John,* trans. G. R. Beasley-Murray, Oxford: Blackwells, 1971. Ara wkoll id-diskussjoni f'Barnabas Lindars, *The Gospel of John, The New Century Bible Commentary,* Grand Rapids/MI: Eerdmans, 1995.